

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureauonderzoek en boringen aan de
Brugstraat te Asperen, gemeente
Lingewaal (Gld.)**

G.J. de Roller

ARC-Rapporten 2003-64

Groningen
2003
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2003/271
Provincie	Gelderland
Gemeente	Lingewaal
Plaats	Asperen
Toponiem	Brugstraat 2a
Kaartblad	38H
Coördinaten	136.350/432.300
Periode	–
Type object	–
Type bodem	Ophogingslagen
Geomorfologie	Linge stroomrug

1.2 Aanleiding van het onderzoek

Op de kavel Brugstraat 2a te Asperen is bouwbedrijf De Ruiter Leerdam BV voornemens een woning te bouwen. Omdat het terrein in de oude binnenstad van Asperen ligt, geldt er een hoge archeologische verwachtingswaarde. Conform het verdrag van Malta heeft De Ruiter Leerdam BV aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht gegeven een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureauonderzoek en boringen op het perceel uit te voeren. Het veldwerk vond plaats op 12 november 2003 en werd uitgevoerd door drs. ing. G.J. de Roller en dhr. M. Boltje.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in het centrum van Asperen, een oude vestingstad, aan de zuidkant van de Brugstraat. De oppervlakte is ca. 600 m² (afb. 1 en 2).

1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft als doel om vast te stellen of er in de bodem nog archeologische resten aanwezig zijn, uit welke periode de eventuele archeologische resten dateren en om een inschatting te maken van de gaafheid van de eventueel aanwezige archeologische resten. Daarnaast zal de bodemopbouw worden beschreven.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken is een bureauonderzoek uitgevoerd en zijn op het onderzoeksterrein vijf boringen gezet (afb. 3). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De raai-afstand en de onderlinge boorafstand bedraagt tien meter. Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor en een guts. De boringen zijn, waar mogelijk, doorgezet tot in de ongestoorde

Afbeelding 1 Ligging van het onderzoeksgebied.

ondergrond. De gemiddelde boordiepte bedraagt twee meter beneden maaiveld. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies zijn beschreven en opgemeten. Tevens is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen zoals molshopen. De vondstzichtbaarheid was slecht aangezien het terrein als grasland in gebruik is.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) hoog. Uit de binnenstad zijn vele meldingen van archeologisch materiaal opgenomen in Archis¹ (bijlage 1). Dit vondstmateriaal stamt uit de IJzertijd², Romeinse Tijd³ en Middeleeuwen.⁴ Het zwaartepunt ligt bij de Middeleeuwen. Aan de noordkant van Asperen ligt een archeologisch monument, een kasteelterrein. Asperen ligt op de stroomrug van de Linge. De Linge takte zich ter hoogte van Tiel van de Waal af en stroomde bij Gorinchem in de Bovenmerwede. De beginfase van de afzettingen van deze stroomrug dateert van rond de jaartelling. Op de stroomrug liggen verschillende vindplaatsen uit de Romeinse Tijd, wat er op wijst dat de Linge toen al bestond. Rond 1100 n. Chr. is de Linge voorzien van dijken. Met de afdamming van de Linge in 1307 n. Chr. te Tiel komt er een einde aan de sedimentatie (Berendsen

¹Archeologisch informatiesysteem voor Nederland.

²800–12 v. Chr.

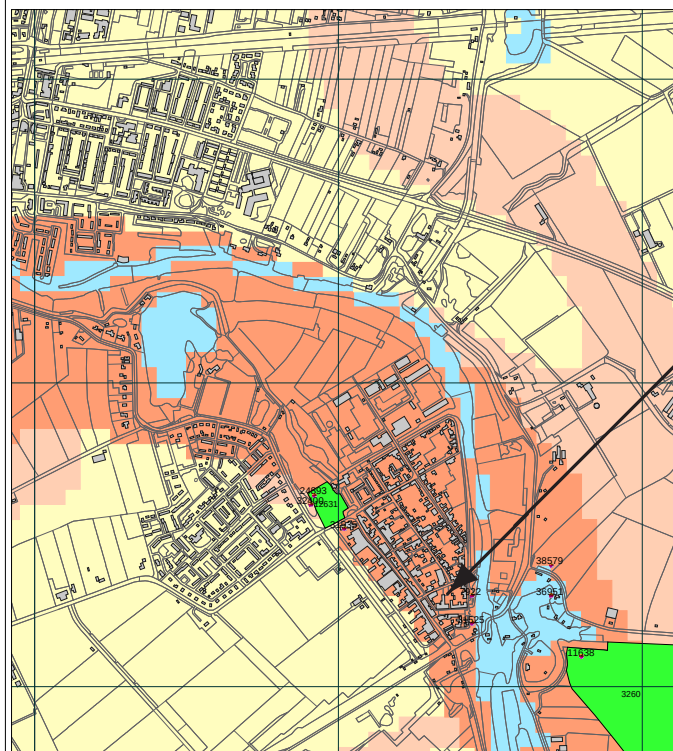
³12 v. Chr.–450 n. Chr.

⁴450–1500 n. Chr.

Asperen

10-11-2003

FB

- Legenda**
- GRID_1KM
 - WAARNEMINGEN
 - MONUMENTEN**
 - archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - HUIZEN
 - TOP10
 - IKAW**
 - zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoe trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoe trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd
 - PROVINCIES

0 500 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 2 IKAW-kaart waarop het onderzoeksgebied is aangegeven met een pijl. Bron: ROB, Archis.

Afbeelding 3 Boorpuntenkaart Brugstraat. Kaart: B. Schomaker.

& Stouthamer 2001). Volgens de bodemkaart ligt de zuidkant van Asperen op poldervaaggrond met zware zavel en lichte klei. In het recente verleden is het onderzoeksterrein als boomgaard in gebruik geweest. Nu is het een weiland.

2.2 Bodemopbouw

De bodemopbouw bestaat van onder naar boven uit:

- 1 zand;
- 2 veraard veen;
- 3 zwakzandige kleien met daarin opgenomen verspoeld materiaal, dit zijn afzettingen van de Linge;
- 4 sterk zandige kei met puinresten (kloostermoppen, dit zijn laatmiddeleeuwse ophogingslagen;
- 5 bouwvoor.

Tussen de verschillende boringen zit enig verschil. In de eerste boring ontbreekt de venige laag. De zandondergrond gaat hier over in zwakzandige kleien. Het is niet uit te sluiten dat de veenondergrond hier niet is aangeboord. In boring 2 ligt op het veen een sterk zandige klei met daarop zand. Dit zandpakket ontbreekt in de andere boringen. In boring 4 is tot 2,20 meter onder het maaiveld sterk zandige klei aangetroffen. Boring 4 ligt op de zelfde hoogte als boring 2. Dit zou er op kunnen wijzen dat er een zandiger baan door het perceel loopt (zie ook de bijlagen 2 en 1).

2.3 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek is in de bovenste meter van de boorkernen baksteengruis van kloostermoppen, resten leisteen, tufsteen, glasscherven en mortelresten aangetroffen. Op grotere diepte is alleen verslagen natuurlijk materiaal gevonden zoals kleiklonen. Omdat het terrein als grasland in gebruik is, zijn geen oppervlaktevondsten gedaan.

3 Conclusies

Uit het booronderzoek komt naar voren dat het oude oppervlak, van vóór de Linge afzettingen, zich ca. 2,20 meter beneden maaiveld bevindt. Hierop bevinden zich afzettingen van de Linge met verslagen natuurlijk materiaal. Deze afzettingen gaan over in een 1 tot 1,50 meter dik pakket met bouwpuin van kloostermoppen. Gezien het bouwpuin dateren deze lagen vermoedelijk uit de Late Middeleeuwen. Er zijn geen resten aangetroffen van middeleeuwse bebouwing. Het onderzoeksterrein is vermoedelijk nooit bebouwd geweest en zal altijd een agrarische bestemming gehad hebben. In de pre-middeleeuwse afzettingen zijn geen resten van menselijke activiteit aangetroffen. De kans dat zich op het terrein archeologische resten, zoals fundamenteen, beerputten en dergelijke bevinden is vrijwel nihil. Vanuit archeologisch oogpunt zijn voor dit perceel geen beschermende of beperkende maatregelen noodzakelijk. Mocht men onverhoopt toch op archeologische resten stuiten dan dient men hierover contact op te nemen met de Provinciaal Archeoloog van Gelderland.

Literatuur

Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.

Bijlage 1 Waarnemingen

- Waarnemingsnr.: 7922
Coördinaten: 136.440/432.300
Gemeente: Lingewaal
Plaats: Asperen
Complexen
Voorlopig complextype: stad
Fragment steengoed, Late Middeleeuwen B⁵, één fragment 14e eeuw, de rest jonger
Muur(restant), Late Middeleeuwen⁶
Fragment grijsbakkend gedraaid aardewerk, Late Middeleeuwen
Fragment roodbakkend geglazuurd aardewerk, Late Middeleeuwen B
Fragment proto-steengoed, Late Middeleeuwen A⁷–Late Middeleeuwen B
Het materiaal is gevonden bij restuaratie van de stadsmuur.
- Waarnemingsnr.: 24893
Coördinaten: 135.920/432.630
Gemeente: Lingewaal
Plaats: Asperen, kasteelterrein
Complex:
Kasteel
Fragment steengoed, Late Middeleeuwen B
Roodbakkend geglazuurde jacobakan, Late Middeleeuwen B
- Waarnemingsnr.: 31525
Coördinaten: 136.440/432.210
Gemeente: Lingewaal
Plaats: Asperen, Oranjewal
Opgraving, omvang vondstverspreiding: 75×105 meter
Complexen Stad
Stadsmuur met waterpoort, 1e fase niet meer dan doorgang in muur, Late Middeleeuwen B
2e fase: aan beide zijde van de doorgang twee torentjes tegen muur ‘aangeplakt’, Nieuwe tijd A⁸
3e fase: torens werden met een veel groter grondoppervlak opgetrokken, Nieuwe Tijd A–Nieuwe Tijd B⁹
4e fase: houten vloer van sluis in waterpoort
Beschrijving: onderzoek in verband met restauratie stadswallen
- Waarnemingsnr.: 31535
Coördinaten: 136.020/432.520
Gemeente: Lingewaal
Plaats: Asperen, NH kerk
Opgraving

⁵1250–1500 n. Chr.

⁶1050–1500 n. Chr.

⁷1050–1250 n. Chr.

⁸1500–1650 n. Chr.

⁹1650–1850 n. Chr.

Complexen:

Graf

Kerk, Late Middeleeuwen–Nieuwe Tijd

Baksteen, Late Middeleeuwen B, resten van de in 1378 vermelde zaalkerk

Kerk, grotendeels afgebrand in 1896

Hergebruikte tufsteen, waarschijnlijk kerk, Late Middeleeuwen A

- Waarnemingsnr.: 32400

Coördinaten: 135.910/432.600

Gemeente: Lingewaal

Plaats: Asperen, Huis Waddenstein

Complex:

Resten van het Huis Waddenstein, Late Middeleeuwen–Nieuwe Tijd B, door Fransen opgeblazen in 1672

- Waarnemingsnr.: 36951

Coördinaten: 136.700/432.300

Gemeente: Lingewaal

Plaats: Asperen

Complex:

Fragment van een bronzen *fibula* (mantelspeld, boog*fibula*), Romeinse Tijd vroeg¹⁰

- Waarnemingsnr.: 38579

Coördinaten: 136.700/432.400

Gemeente: Lingewaal

Plaats: Asperen, Meerdijk–Kerkweg

Complexen:

Nederzetting

125 fragmenten aardewerk, gedraaid, Romeinse Tijd midden¹¹

2 fragmenten aardewerk, handgevormd, IJzertijd–Romeinse Tijd

1 fragment slijpsteen/wetsteen, IJzertijd–Romeinse Tijd

Fragment bot, afval, IJzertijd–Romeinse Tijd

- Monument: CMA–nr (Monnr) 38H-A03 (12631)

Status: Attentiegebied

Gemeente: Lingewaal

Plaats: Asperen

Coördinaten: 135.950/432.600

Bescherming: waarde: wetenschappelijk

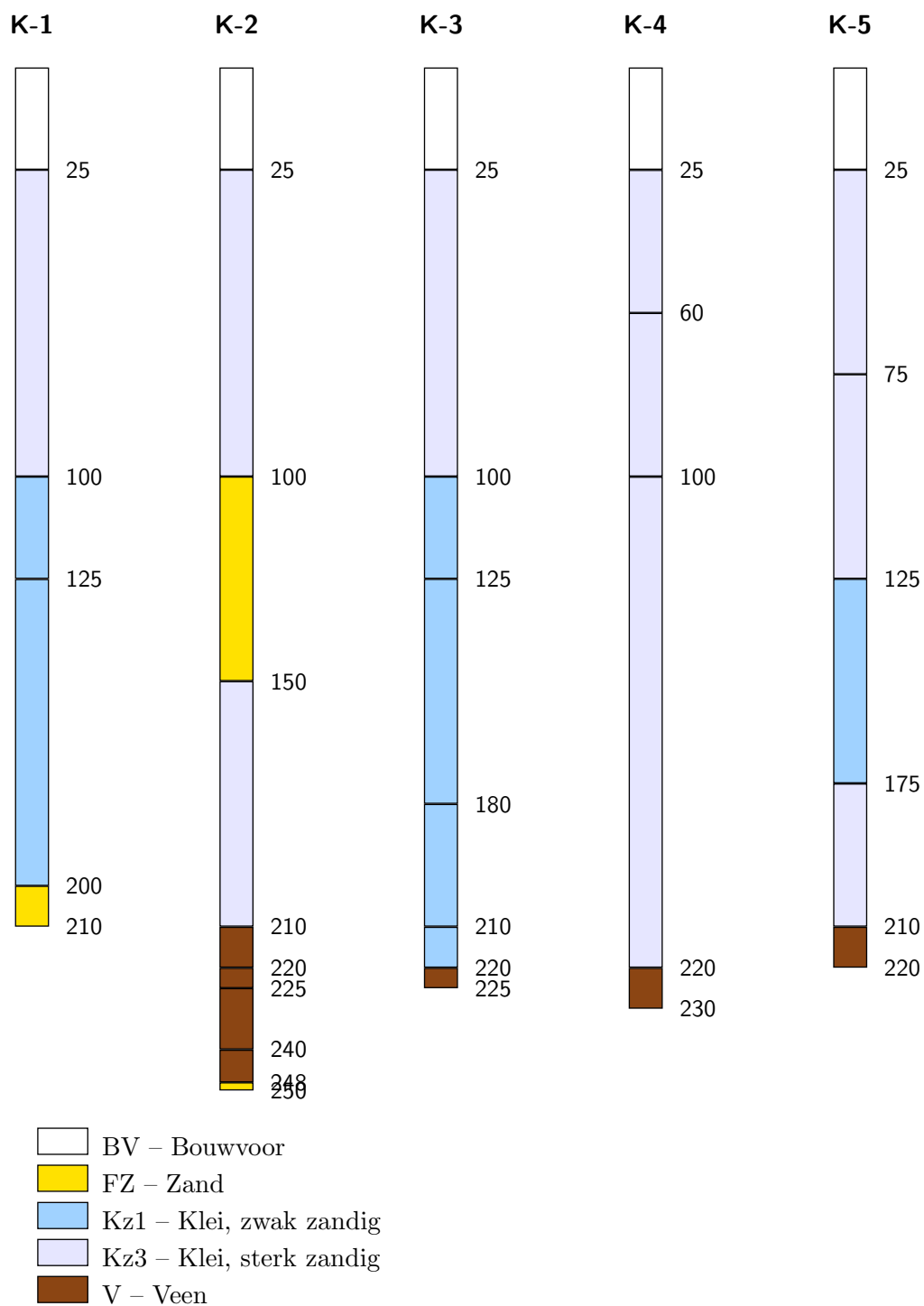
Object: resten van een kasteel, Late Middeleeuwen

¹⁰12 v. Chr.–70 n. Chr.

¹¹70–270 n. Chr.

Bijlage 1 Boorraaien

Tekening: G.J. de Roller.

Bijlage 2 Boorstaten

De diepte is in cm onder het maaiveld.

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

BV	bouwvoor	Kz1	klei, zwak zandig	V	veen
FZ	zand	Kz3	klei, sterk zandig		

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	BV	scherp	zwartgrijs	bouwpuin, lei
100	Kz3	geleidelijk	grijs	houtschool, lei
125	Kz1	scherp	donkergrijs	gele vlekken, kleine grindjes
200	Kz1	scherp	lichtbruin	gele vlekken
210	FZ		lichtgrijs	

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	BV	scherp	zwartgrijs	bouwpuin
100	Kz3	geleidelijk	grijs	bouwpuin, houtschool
150	FZ	scherp	lichtgrijs	zand met lokaal klontjes klei, verslagen
210	Kz3	geleidelijk	donkergrijs	kleine grindjes, klontjes klei
220	V	scherp	donkerbruin	
225	V	scherp	zwartbruin	rietresten
240	V	scherp	donkerbruin	
245	V	scherp	grijsbruin	
248	V	scherp	zwartbruin	
250	FZ		grijs	

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	BV	scherp	zwartgrijs	
100	Kz3	scherp	grijs	bouwpuin, houtschool, tufsteen
125	Kz1	geleidelijk	donkergrijs	bouwpuin, mortel
180	Kz1	scherp	grijs	gele vlekken
210	Kz1	scherp	grijs	op 200 cm nog stukjes baksteen
220	Kz1	geleidelijk	lichtgrijs	klontjes droge klei, verslagen
225	V		donkerbruin	

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	BV	scherp	zwartgrijs	
60	Kz3	geleidelijk		bouwpuin
100	Kz3	geleidelijk	grijs	
220	Kz3	scherp	grijs	wortelresten
230	V		donkerbruin	

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	BV	scherp	grijs	bouwpuin
75	Kz3	geleidelijk		veel bouwpuin
125	Kz3	geleidelijk	donkergrijs	
175	Kz1	scherp	donkergrijs	
210	Kz3	scherp	grijs	
220	V		donkerbruin	